Становище

за представения за публична защита дисертационен труд на Силвия Василева на тема: *Текстолингвистични особености на публицистични текстове с икономическа тематика на немски език в сравнение с български*

от проф. дфн Емилия Николова Денчева

Представеният за публична защита дисертационен труд на тема *Текстолингвистични особености на публицистични текстове с икономическа тематика на немски език в сравнение с български* с автор Силвия Василева, докторант на самостоятелна подготовка, е с общ обем 319 страници и включва увод и пет основни глави, библиография (110 заглавия на български, немски и английски език), списък на таблиците и приложение с анализа на изследваните текстове.

В уводната част (с. 2-8) са очертани предметът, мотивите, целите, методът на работата, представен е текстовият корпус на изследването и структурата на работата. Става ясно, че изследването е посветено на съпоставителния анализ на публицистични текстове с икономическа тематика на български и немски език, като целта на анализа е обвързана с очертаването на техните специфики. Изборът на темата е мотивиран с необходимостта от повече съпоставителни текстологични изследвания и в частност на съпоставителни изследвания на публицистични текстове с икономическа тематика на немски и български език, които до този момент напълно липсват, както и с необходимостта от съпоставителни изследвания за целите на (специализираното) чуждоезиково обучение при изграждане на умения за рецепция на текст със специализирана тематика. Авторката вижда приложимост на резултатите от изследването от една страна в процеса на подготовка на преводачи и в преводаческата практика, а от друга в чуждоезиковото неспециализирано и специализирано обучение за нива B2 и C1. Формулирани са четири основни задачи на изследването, които очертават отделните стъпки в процеса на проучване на спецификите (прилики и отлики) между публицистични текстове с икономическа тематика на български и немски език, а именно 1. уточняване на теоретичните понятия, 2. разработване на модел на изследването, 3. анализ на публицистичните текстове като текстови вид и определяне степента на тяхната специализираност по отношение на разгръщането на темата и изразяването на информационната структура и 4. съпоставка на езиковите средства, с помощта на които се постига спецификата на изследвания текстови вид. Работната хипотеза на авторката гласи,

че в изграждането на публицистични текстове с икономическа тематика на двата езика съществуват прилики по отношение на тематичната кохерентност, съдържателната и логическата структура и лексико-семантичните особености във връзка със специализираността, както обусловени от влиянието на традицията и културата разлики по отношение на разгръщането на темата и композицията на текста, на лексико-семантичната структура и изразяването на денотатите, на цитирането на източници (виж. с. 2 сл.). Не става обаче ясно как се стига до формулиране на хипотезата, въпреки че тази хипотеза е отправна точка при набелязването на отделните параметри за наблюдение при анализираните текстове. Възможно е да става въпрос за наблюдения въз основа на собствени проучвания на авторката, но това трябва да се тематизира по някакъв начин. Трудът стъпва на изследователските подходи на когнитивната текстова лингвистика. Целта е да се намери пресечната точка между вида на текста, неговата реализация и функция. Използвани са още методите на описание и съпоставка, за да бъдат откроени спецификите на отделните видове текстове в двата езика. За доказването на работната хипотеза и решаването на поставените задачи се работи с корпус от специално подбрани съвременни публицистични текстове с икономическа тематика на немски език (26 текста, 10 819 словоформи) и на български език (18 текста, 8 592 словоформи). За немските текстове е използвана електронната база данни Genios.de, където са представени най-големите немски всекидневници и седмичници. Намирам за много удачно краткото представяне на източниците за набирането на корпуса (виж. с. 4-6), тъй като става ясно, че това са важни представители на медийната сцена в немскоезичните държави и в България, а това косвено внушава определено езиково ниво и качество на разглежданите текстове и съответно благонадеждност на текстовата база на изследването и на направените наблюдения и изводи.

В първата глава на дисертационния труд (с. 9-21) вниманието на авторката съвсем логично е насочено към основополагащи теории и модели в изучаването на текста (структурализъм, семантично, прагматично, комуникативно, когнитивно, дискурсноориентирано направление). В тази глава са разяснени основни теоретични понятия от най-важните текстолингвистични школи и направления, очертани са новите тенденции, направени са важни изводи за възможностите, които предлагат съпоставителните изследвания в областта на текстолингвистиката. Теоретичният преглед, който ни се предоставя тук е в концентриран вид и по-същество. Не липсва и нужната критичност.

В глава **II** (с. 22-56) след обстойно излагане на критериите за текстуалност като условие за организиране на информацията в текста и на основните признаци, които очертават

границите на това понятие, авторката се спира на съотношението текст:изречение:сегмент:пропозиция от езиково-системна и комуникативно-прагматична гледна точка, както и на ролята на други текстообразуващи елементи (текстови връзки, механизми, средства за свързаност) при изграждането на текста. По-нататък е разгледан въпросът за типологията на текстовете и видовете текстове. Като подходяща за изследването е отбелязана базиращата на функцията на текста и разгръщането на темата класификация на Бринкер (2010?), който разграничава дескриптивни, експликативни, наративни и аргументативни текстове. Авторката смята, че тази класификация се нуждае от допълнение, свързано с определенията за специализиран език, специализиран текст и степен на специализираност и предлага подразделяне на публицистичните текстове на дескриптивни (съдържат кратка икономическа информация, бележка), дескриптивни с експликативни елементи (съдържат разширена икономическа информация) и аргументативни (съдържат коментар). Авторката се спира след това на някои школи и направления в текстовата типология, изяснява спецификите на отделните модели (езиково-системен, тематичен, ситуационен, функционален, многомерен, междукултурен) и на понятията „текстови вид" и „текстови тип" и обръща внимание на особеностите на видовете текст в медиите. С оглед на целите и задачите на изследването от особена важност е изложението под 2.4., където обект на дискусия са специализираните икономически текстове и текстовете с икономическа тематика. Тук са уточнени важни понятия като „специализиран език", „степен на специализираност", разгледани са видовете икономически текстове с оглед на тяхната функция, както и особеностите на публицистичните текстове с икономическа тематика. И в тази глава авторката звучи убедително, показва необходимата фактологическа осведоменост и анализаторски качества за научни изследвания и прави сериозна заявка за високо ниво на разработката.

В глава **III** (с. 57-93) на дискусия са подложени методи и модели за съпоставителен текстов анализ в текстолингвистиката и в текстологията с цел намирането на необходимия tertium comparationis за изследването. Тук важна роля играят методологичните разработки на Hartmann 1980 „Contrastive Textology ..." и на Spillner 1981 „Textsorten im Sprachvergleich". Странно е, но и двете работи отсъстват в библиографската справка, която съпътства дисертационния труд! Тук (виж. с. 58) е уточнен принципът на изследването като „сравняване на данните в текстова форма". Смятам, че формулировката не дава ясна представа за подхода при анализа на текстовия материал и се нуждае от допълнително обяснение. Тъй като водещ критерий при подбора на текстовете е тяхната тематика, текстовият анализ е проследен на тематично и прагматично равнище. По-нататък са представени моделите за текстов анализ на Бринкер (2010), Булман/Фарнс (2000) и Флук

(1997) и са предложени примерни анализи на един и същ публицистичен текст с икономическа тематика по модела на Бринкер и Флук, за да се очертаят приликите и отликите в получените резултати и да се направят изводи за предимствата и недостатъците на двата модела. В направената оценка и коментар на резултатите от анализа на тези модели (виж. с. 81 сл.) са изтъкнати предимствата на модела на Бринкер основно поради „наличието на текстоаналитична концепция за разгръщането на темата и изследването на логикосемантичната структура на текста". Отчетена е и важността на подхода на Флук към „специализираността като тематичност и като цел на чуждоезиковото обучение" (виж. пак там). На базата на анализа на модела за текстолингвистичен анализ на Бринкер и Флук в съчетание с модела на Булман/Фарнс за степента на специализираност в трите вида специализирани текстове в подглава **2.4.3.** е представен в детайли собствен модел за текстолингвистичен анализ на текстовия корпус (виж. с. 82 сл.), който включва признаците: ситуиране на текста, разгръщане на главната тема и подтемите, функция на текста и индикатори, подемане на темата, степен на специализираност, цитиране на източници. Моделът е илюстриран с примерен анализ на текст на български и немски език (с. 83-90). В заключение приликите и разликите в двата текста са обобщени в съответствие с уточнените в модела матрица признаци (виж. с. 90 сл.). Според мен в тази част на работата авторката убедително е показала, че изготвения от нея модел притежава нужната функционалност и позволява изследваните публицистични текстове с икономическа тематика да бъдат подложени на обективен анализ и да бъдат съпоставени, така че да се очертаят приликите и разликите между двата езика. Това, което тук осезаемо липсва, е една препратка към приложението, където на базата на гореспоменатите критерии е изложен анализът на всички текстове, така че читателят на работата да знае къде какво да търси и намира.

В глава **IV** (93-141) е онагледен начинът на систематизиране на приликите (по отношение на тематичната кохерентност, съдържателната и логическа структура, лексико-семантичните особености във връзка със специализираността) и разликите (по отношение на разгръщането на темата и композицията, лексико-семантичната структура в изразяването на денотатите, цитирането на източници) на всички анализирани текстове на немски и на български език.

В заключителната глава **V** (с. 142-159) са обобщени резултатите от извършения анализ. Изложението следва модела на анализ на текстовете. Подчертано е, че резултатите от анализа са потвърдили подложената на проверка хипотеза за приликите в двата езика по отношение на тематичната кохерентност, съдържателната и логическа структура и лексико-семантичните особености, и за разликите по отношение на разгръщането на темата и

композицишта на текста, логико-семантичната структура в изразяването на денотатите и цитирането на източници. Тук има известен разнобой в номерирането, напр. под **т. 6** на стр. 152 се разглеждат **Особености при цитиране на източниците**, а на следващата страница също под **т. 6** са направени **Изводи за практиката**.

Резултатите на изследването са безспорно важни за практиката. Те могат да намерят приложение в преводаческата практика, в преподаването и изучаването на немски език като чужл език, както и в специализираното обучение по немски език. Познаването на особеностите на двата езика по отношение на публицистичните текстове с икономическа насоченост позволява изготвянето на дидактически задачи за разбиране и четене на текстове, както и за работа със специализирана лексика.

Авторефератът (44 с.) отговаря на изискванията. Съдържанието и структурата на работата са отразени вярно и на добър научен стил. Съгласна съм с посочените в автореферата приносни моменти, изброени под 1) до 6). Смятам, че изследването представлява добра база за бъдещи разработки (по основателни причини това не е могло да се случи тук!), свързани с различни подходи и изготвяне на упражнения за текстов анализ в специализираното и неспециализирано обучение по немски език

Въз основа на всичко казано по-горе си позволявам да препоръчам на докторантката Силвия Василева да се присъди образователната и научна степен „доктор" по научно направление 2.1. Филология, научна специалност: 20 05 04 Германски езици (немски език).

София, 05.08.2015 г. Подпис:

(проф. дфн Емилия Денчева)